

Forfatter: Møller, Poul Martin

Titel: Udrag fra Skrifter i Udvalg

Citation: Møller, Poul Martin: "Skrifter i Udvalg", i Møller, Poul Martin: *Skrifter i Udvalg*, udg. af HANS BRIX ; SOPH. MICHAËLIS ; CARL S. PETERSEN ; POUL TUXEN , 1930, s. 404.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-moeller02val-shoot-idm140573401379760/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter i Udvalg

Formiddag paa Als Grandestævne for Klager og Vidner at paahøre. Da ingen mødte, enten de selv eller nogen paa deres Vegne, blev de forjagede og henviste til Havet, Menneskene paa Jorden og Fiskene i Havet aldeles uden Skade. Endnu hundrede Aar senere, 1805 og 1806, blev Rotter og Mus indstævnedes for Holstenshus Birketing. — *At ryste et Æbletræ*. Efter ældgammel Folketro kan et Menneskes Sygdom fjernes ved under lagttagelse af en bestemt Ritus at overføres til et Træ. Til et Hyldetræ kan man i Jylland »binde« Feberen ved f. Eks. at sige: Her staar du Hyld saa bold / Jeg haver den kold' / Den skal forlade mig / Og ryste dig / I Navn o. s. v. (Ohrt a. S. Nr. 267). — *Anagnost* (græsk) er Forelæser. — *Porcellænsblomsten*, *saxifraga punctata*, var en almindelig Prydplante i Bonde- og Købstadhave. »Fantasirige Folk kunde stave sig til Jehova i dens rødprykkede Blomster«. (Perger Pflanzensagen S. 168).

- 9 *Petum optimum* o. s. v. nævnes af Junge (v. Ellekilde 175) i den franske Form: Le plus meilleur Tabac dessous le Soleil. — *Under Bjælken* o. s. v. Til den folkelige Overtro, der knytter sig til St. Hansurten, hentyder Oehlenschläger i St. Hansaftenspil:

I Skyggen vi vanke	Fra Trælistens Sprække
Blandt lysgrønne Straa,	Den snor sig da hen.
St. Hansurt vi sanke,	Hvis den fæster Rod,
Hvor Blomsterne staa. —	Bli'er vor Skæbne god;
Bag Køkkenets Række	Dør den paa sit Sted,
Vi hensatte den:	Ak! da dø vi med.

Skikken omtales ogsaa af Beyer i Kapitlet Flora i Bringstrup og Sigersted Sogne, hvor Køkkenurterne og Prydplanterne ligesom her opføres med latinske og danske Navne. — *I sit Kridthus* en lille Bøsse af Blik, saaledes kaldet, fordi man deri gemte Kridt og sjældne Sager (Peder Paars II, 1; H. F. Feilberg Dansk Bondeliv S. 314); til de her nævnte knyttede sig forskellige overtroiske Forestillinger. — *Ennius* var den romerske Poesis »Fader«. — *En Indskrift over Porten*, lignende Indskrifter fandtes i Mængde over gamle Huse (se R. Meiborg Gamle danske Hjem, S. 52 ff, Troels Lund Dagligt Liv i Norden II, 173 ff, E. Tang Kristensen

Det jyske Almueliv III, 32). Paa Ole Bagers Gaard i Odense læstes: »Gud Fader Søn og Helligaand / bevar disse Huse fra Vaade og Brand. / Og unde os her at bygge og bo, / at vi maatte faa den evige Ro! / Hannem til Ære og os alle til Gavn / i samme hellige Trefoldigheds Navn. 1581«.

- 10 Paa Navnedagen, den Dag, ved hvilken ens Navn findes opført i Almanakken, der højtideligholdtes ligesom nu Fødselsdagen, sendte man Folk Bindebreve, d. e. Rimbreve, ved hvis Modtagelse de blev »bundne«, indtil de »løste« sig ved et Traktement. (Se Den Vægelsindede II, 2, Feilberg a. S. S. 367 F og E. Tang Kristensen a. S. IV, 42). — *Rapsoder* kaldtes Foredragerne af de homeriske Digte. — *Den sorte Gørtler* (Messingsmed) heldig Rettelse i *Hs. for Kladdens*: den *gale Gørtler*. — *Mens hun maler*. Det har langt op i Tiden været en almindelig Skik, at Pigerne benyttede Malkningen som den gunstigste Lejlighed til uforstyrret at lære Viser udenad.
- 11 *Manglestokken* skal være Manglebrættet (jvfr. Anm. I t. S. 6), det Bræt, hvormed *Stokken* rullede, den var ofte kunstfærdig udskaaret og forsynet med Haandgreb i Form af en Hest (se de hos Feilberg S. 123 afbildede Eksemplarer i Dansk Folkemuseum). — *Tærskel* er ikke Dørtræ (I, 72), men Banketræ, bestaaende af et kort Skaft og bredt Bræt, hvis øverste Flade almindelig var udskaaren; det brugtes ofte til Kærlighedsgave. *Husbager»* (rettere: husbaget) *Brød* er Grovbrød, hvortil Dejen var lagt hjemme.
- 12 *Malerierne paa Sengeskuddene*. Sengerummene var adskilte fra Stuen ved Skydedøre, ofte med bibelske Billeder.
- 13 *Det successive* Hentydning til Lessings Afhandling: *Lao-koon oder über die Grenzen der Malerei und Poesie*, hvori det siges, at Malerkunsten gengiver hvad der staar ved Siden af hinanden i Rummet, men Digtetekunsten hvad der følger efter hinanden i Tiden. — *Helmissøg* kaldtes oprindelig et gammelt Plovøg, som blev købt til Efteraarspløjningen og derpaa, naar Arbejdet var gjort, slaaet ihjel til »Helligmesse« (Allhelgens Dag 1. November). — *Afrodite kallipygos* (med den skønne Bag), en